

До спеціалізованої вченої ради К 11.051.12
у Донецькому національному університеті
МОН України
21009, м. Вінниця, вул. Київська, 14

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата юридичних наук, доцента

Гарагонича Олександра Васильовича

**на дисертаційну роботу Липницької Євгенії Олександрівни
на тему «Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних
наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право,
господарсько-процесуальне право**

Актуальність теми дослідження.

Економіко-правова система сучасної України перебуває в стані розвитку, що породжує необхідність постійно вдосконалювати правові норми, які регулюють статус та діяльність суб'єктів господарювання. В умовах економічних перетворень, що тривають в Україні, правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями набуває усе більшого значення та потребує подальшого удосконалення відповідно до вимог практики з метою створення безпечних і сприятливих умов іноземного інвестування.

Чинне законодавство, яке регулює питання статусу і діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, характеризується неузгодженістю та безсистемністю. Це обумовлює необхідність подальшого вдосконалення правових способів захисту прав та інтересів таких суб'єктів, їх відповідальності за зобов'язаннями, пов'язаними зі здійсненням ними господарської діяльності. Слід також відзначити неузгодженість деяких норм Цивільного і Господарського кодексів України, які регулюють господарську діяльність підприємств з іноземними інвестиціями, а також інших законодавчих актів, що викликає нестабільність у господарському обігу та судовій практиці. Судова практика демонструє різні підходи до вирішення спірних питань, що виникають під час вирішення спорів за участю підприємств з іноземними інвестиціями.

Питання правового статусу фізичних осіб - підприємців з початку розбудови ринкової економіки в Україні тією чи іншою мірою були предметом дослідження як вчених-господарників, так і представників інших галузей юридичної науки. Проте в теорії господарського права та у практичній діяльності підприємств з іноземними інвестиціями залишаються проблеми, які необхідно вирішувати.

Вищевикладеним зумовлюється актуальність теми, обраної дисертанткою Є.О. Липницькою, та доцільність дисертаційного дослідження. Воно присвячено подальшому розвитку теоретичних засад та обґрунтуванню практичних рекомендацій щодо вдосконалення правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями.

Актуальність теми дослідження підтверджується тим, що вона знайшла відбиток в тематиці науково-дослідних робіт Донецького національного університету. Дисертаційне дослідження виконано згідно з планом науково-дослідних робіт Донецького національного університету в рамках тем: «Господарсько-правове забезпечення розвитку економіки України» (державна реєстрація № 0108U003267), «Розвиток правової системи України: стан та перспективи» (державна реєстрація № 0112U002868), в якій дисертантка приймала участь як співвиконавець.

Наукова новизна, оцінка обґрунтованості наукових положень дисертації та їх достовірності.

Дисертація Є.О. Липницької є першим в Україні комплексним дослідженням правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями, що було здійснено з позицій господарсько-правової науки, та містить низку обґрунтованих теоретичних положень і прикладних висновків.

На основі аналізу наукової літератури, вивчення законодавства України та окремих зарубіжних країн, що регулює відносини у сфері забезпечення господарської діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, дисертанткою сформульовано ряд нових положень, які мають істотне наукове й практичне значення для вдосконалення правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями.

У підрозділі 1.1 роботи дисертанткою здійснено аналіз відомих легальних та доктринальних визначень понять «підприємство з іноземними інвестиціями» (с. 24), «іноземне підприємство» (с. 26), «спільне

підприємство» (с. 33-34), а також висвітлено їх основні ознаки та запропоновано авторське визначення цих категорій.

Важливою як з теоретичної, так і з практичної точок зору, є пропозиція авторки про удосконалення положення щодо набуття правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями. Встановлена нині вимога про набуття статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс (ч. 1 ст. 116 ГК України, ч. 2 ст. 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування») не відповідає сучасним реаліям. У дисертації запропоновано момент набуття новоутвореним підприємством правового статусу підприємства з іноземними інвестиціями визначати моментом державної реєстрації іноземного (спільного) підприємства як юридичної особи, а моментом набуття цього статусу діючим підприємством, щодо якого іноземний інвестор набув права засновника (учасника) – моментом державної реєстрації відповідних змін до установчих документів цього підприємства (с. 85).

Заслуговує на схвалення пропозиція конкретизації на законодавчому рівні підстав припинення правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями з уточненням, що моментом припинення цього статусу слід визначити момент державної реєстрації припинення спільного (іноземного) підприємства як юридичної особи, а у випадках припинення належних іноземному інвестору (іноземним інвесторам) прав засновника (учасника) підприємства з іноземними інвестиціями – момент державної реєстрації відповідних змін до установчих документів цього підприємства (с. 95).

Особливий інтерес викликають пропозиції щодо вдосконалення низки теоретичних положень щодо стимулювання іноземного інвестування з використанням форми підприємства з іноземними інвестиціями. Зокрема, запропоновано на законодавчому рівні передбачити:

1) надання іноземним підприємствам та спільним підприємствам із значною і вирішальною участю іноземних інвесторів, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки або пріоритетні інноваційні проекти чи виступають учасниками технологічних парків, права на застосування зниженої ставки податку на прибуток за умови спрямування вивільнених у зв'язку з цим коштів на збільшення обсягів виробництва, переоснащення матеріально-технічної бази, запровадження новітніх технологій (с. 150);

2) надання іноземним підприємствам та спільним підприємствам із значною і вирішальною участю іноземних інвесторів, які беруть участь у реалізації регіональних або місцевих інноваційних програм, права користуватися пільгами із сплати місцевих податків та зборів, наданими таким підприємствам у встановленому порядку за рішенням органів місцевого самоврядування (с. 151).

Позитивне враження справляють здійснені пропозиції щодо системного вдосконалення законодавства України у досліджуваній сфері, які оформлено в додатках до дисертації в окремий проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України» (с. 229-236).

Звісно, робота містить й інші, не менш цікаві наукові положення, які визначають новизну дисертаційного дослідження Є.О. Липницької, проте і цього цілком достатньо, аби стверджувати, що дисертанткою досягнуто головної мети дисертації, яка полягає в комплексному дослідженні особливостей правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями.

Дисертаційна робота Є.О. Липницької відповідає поставленій меті та завданням дослідження, а виклад його результатів виконано на належному науково-методичному рівні.

Положення та рекомендації, які містяться у дисертації ґрунтуються на дослідженні як національного, так і зарубіжного законодавства та досвіду, що накопичений у сфері правового регулювання правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями.

Наукові положення та рекомендації аргументовані, базуються на органічному поєднанні результатів теоретичних досліджень відомих українських та зарубіжних вчених в галузі економіки, господарського права з глибоким аналізом нормативно-правового матеріалу та практики застосування чинного законодавства з теми дослідження.

У роботі проведено порівняльний аналіз і співставлення наукових розробок інших дослідників з власними висновками.

Обґрунтованість та достовірність підготовлених висновків та рекомендацій досягається за рахунок дослідження дисертанткою значної кількості літературних та нормативно-правових джерел (робота містить список використаних джерел із 291 найменувань), хоча слід визнати, що об'єктивно робіт, присвячених саме проблематиці правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями з позицій господарсько-правової науки, у змістовному аспекті існує не дуже багато.

Обґрунтованість сформульованих дисертанткою висновків і пропозицій підтверджується і фактом публікації робіт, присвячених темі дисертації. Основні результати дослідження достатньо повно відображені у 17 наукових працях, 5 з яких опубліковані дисертанткою у фахових виданнях. Висновки і рекомендації, які розроблені дисертанткою в результаті опрацювання значного обсягу законодавства та проведення комплексного системного дослідження, достатньо апробовані на 11 науково-практичних конференціях.

У роботі вдало використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, що дозволило аналізувати та тлумачити зміст існуючого господарсько-правового регулювання щодо формулювання дефініцій та положень, які пропонуються до нормативно-правових актів з питань правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями. Робота має смислову завершеність та цілісність дослідження, відзначається послідовністю та чіткістю викладення.

Практична значимість результатів дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання теоретичних положень і висновків дисертаційної роботи в процесі законотворчої діяльності з метою удосконалення та систематизації господарського законодавства України, у правозастосовній практиці при правовому забезпеченні господарської діяльності підприємств з іноземними інвестиціями. Теоретичні висновки, запропоновані у дисертаційному дослідженні Є.О. Липницької, можуть стати підґрунтям для подальших наукових досліджень правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями.

Практично важливими і такими, що можуть бути сприйняті законодавцем (можливо, з деякими корективами) є пропозиції щодо внесення змін і доповнень до Господарського кодексу України, Закону України «Про режим іноземного інвестування», Земельного та Митного кодексів України (с. 229-236).

Деякі розробки дисертаційного дослідження також можуть бути використані у навчальному процесі в рамках господарсько-правових дисциплін, які вивчаються студентами юридичних та економічних спеціальностей, а також у науково-дослідницькій роботі.

Зауваження щодо змісту та форми дисертації.

Позитивно оцінюючи дослідження Є.О. Липницької, слід відзначити, що робота не позбавлена і деяких недоліків та дискусійних положень, на які треба звернути увагу дисертантки.

Сумнівною з практичної точки зору здається викладена у дисертації пропозиція щодо доцільності встановлення особливих вимог до найменувань іноземних підприємств та спільних підприємств із значною та вирішальною участю іноземних інвесторів із зазначенням того, що такі найменування повинні містити інформацію про вид підприємства (спільне або іноземне), його організаційно-правову форму та назву (с. 39-40). На практиці реалізація запропонованого дисертанткою підходу може призвести до створення для багатьох суб'єктів господарювання додаткових проблем, пов'язаних зі зміною найменування. По-перше, у разі зміни найменування підприємству доведеться переоформити ліцензію, правовстановлюючі та дозвільні документи, виготовити нові фірмові бланки, печатки, рекламну продукцію тощо. По-друге, дана норма може використовуватися недобросовісними власниками корпоративних прав підприємства для корпоративного шантажу, особливо в акціонерних товариствах. По-третє, в діючих акціонерних товариствах своєчасне виконання вимоги закону щодо зміни найменування буде проблематичним, оскільки такі товариства зазвичай не повідомляються акціонерами про відчуження ними акцій третім особам (наприклад, іноземному інвестору). До того ж, така пропозиція йде у розріз із тенденцією по реформуванню господарського законодавства України у напрямку дерегуляції підприємницької діяльності та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Певного доопрацювання та доповнення потребує пропозиція дисертантки щодо встановлення права засновника іноземного підприємства, за яким майно закріплюється на праві господарського відання, визначати в установчих документах такого підприємства перелік випадків, за яких здійснення підприємством правомочності розпорядження потребує попереднього одержання згоди власника (с. 115). За іноземним унітарним підприємством майно може закріплюватися засновником (іноземним інвестором) не тільки на праві господарського відання, але й на праві оперативного управління (ст. 137 ГК України). Відтак, можливість визначення в установчих документах переліку випадків, за яких здійснення підприємством правомочності розпорядження потребує попереднього

одержання згоди власника, слід встановити для іноземних унітарних підприємств, за якими майно закріплюється як на праві господарського відання, так і на праві оперативного управління.

Потребує уточнення та додаткової аргументації пропозиція Є.О. Липницької щодо позаконкурсного надання в оренду земельних ділянок та іншого майна державної і комунальної форм власності іноземним підприємствам та спільним підприємствам із значною чи вирішальною участю іноземних інвесторів у разі використання такого майна для реалізації інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки або пріоритетних інноваційних проектів (с. 120). Згідно із ст. 7 Закону України «Про режим іноземного інвестування» для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, за винятками, передбаченими законодавством України та міжнародними договорами України. Пільговий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності може встановлюватися тільки для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, що реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і територій.

У разі впровадження запропонованого дисертанткою позаконкурсного надання в оренду державного та комунального майна підприємствам з іноземними інвестиціями, можливі зловживання окремими суб'єктами господарювання таким правовим механізмом. На практиці можливі випадки, коли підприємству для того, щоб отримати без проведення конкурсу у користування земельну ділянку або інше майно державної чи комунальної форм власності, достатньо буде тільки переоформити корпоративні права на нерезидента, наприклад офшорну компанію. У зв'язку з цим проблематичним здається ефективність в Україні такого правового механізму стимулювання іноземного інвестування у сучасних умовах. У той же час більш високий рівень аргументації міг би усунути сумніви щодо доречності авторського задуму.

Наведені зауваження не мають істотного впливу на загальну високу оцінку результатів дисертаційного дослідження, їх теоретичне і практичне значення, а лише демонструють складність проблем, поставлених в роботі, і які можуть стати відправною точкою для наступних досліджень правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями.

Загальний висновок по дисертації.

Дисертація Липницької Євгенії Олександрівни – актуальне, самостійне, змістовне наукове дослідження, яким дисертантка розв'язує важливе наукове завдання, що полягає у розробці теоретичних пропозицій та практичних рекомендацій щодо підвищення рівня правового статусу підприємств з іноземними інвестиціями, і має суттєве значення для науки господарського права.

Дисертація логічно побудована, оформлена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, а її положення викладені чіткою та зрозумілою мовою. Пропозиції і рекомендації можуть бути використані для удосконалення чинного законодавства і практики його застосування.

Дисертація Є.О. Липницької відповідає спеціальності 12.00.04 - господарське право; господарсько-процесуальне право. Автореферат та наукові публікації повністю відображають основні положення та результати дисертації. Публікації в достатній кількості вміщено у наукових фахових виданнях, визначених для оприлюднення положень дисертацій.

Таким чином, вищезазначене дає підстави вважати, що дисертація Липницької Євгенії Олександрівни за своїм змістом, достовірністю отриманих результатів, новизною, теоретичною та практичною значимістю відповідає вимогам пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, а її авторка заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04. - господарське право; господарсько-процесуальне право.

Офіційний опонент

професор кафедри цивільного,
господарського права та процесу
Академії адвокатури України
кандидат юридичних наук, доцент



О.В. Гарагонич

Підпис професора кафедри цивільного, господарського права та процесу Академії адвокатури України, кандидата юридичних наук, доцента Гарагонича О.В. засвідчую:

«10» грудня 2015 року

